

**Okresný súd Prešov
Grešova 3
080 42 Prešov**

V Košiciach dňa 23.11.2022
Ev. č.: /2022

Žalobkyňa:

██████████, nar. ██████████, bytom ██████████, štátna občianka SR; zastúpená zákonnými zástupcami: ██████████, nar. ██████████ a ██████████ nar. ██████████, obaja bytom ██████████

Zastúpená :

Mgr. Vanda Durbáková, advokátka, Krivá 23, 040 01 Košice, na základe plnomocenstva zo dňa 10.11.2022

proti

Žalovanej:

Slovenská republika – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky,
Stromová 1, 813 30 Bratislava 1

Žaloba vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania podľa ust. § 9 ods. 2 a 3 zákona č. 365/2004 o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých predpisov (antidiskriminačný zákon)

Žiadosť žalobkyne o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov

Prílohy: Plnomocenstvo zo dňa 10.11.2022 - s doložkou zaručenej konverzie z listinnej do elektronickej podoby (Príloha č. 1)

Prílohy č. 2 –9 podľa textu

I.

1. Žalobkyňa je žiačkou základnej školy, v školskom roku 2019/2020 navštevovala 1. ročník, v školskom roku 2020/21 navštevovala 2. ročník a v školskom roku 2021/22 3.ročník Základnej školy Jarovnice 464. Žije v spoločnej domácnosti so starými rodičmi [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] v marginalizovanej rómskej komunite v Jarovniciach. Bežnú starostlivosť jej poskytuje predovšetkým stará matka, keďže jej matka sa stará o svoje mladšie deti. Rodičia aj starí rodičia žalobkyne majú dosiahnuté základné vzdelanie. V rokoch 2020 až 2021 boli dlhodobo nezamestnaní, vykonávali len príležitostné práce. Príjem domácnosti starých rodičov, kde žila žalobkyňa, tvorili najmä dávky v hmotnej núdzi a aktivačný príspevok, v sume cca 230€/mesačne.
2. Žalobkyňa býva v rodinnom dome v rómskej komunite na okraji obce. Dom je vo vlastníctve jej starej matky, má dve miestnosti. V čase prerušenia prezenčnej školskej výučby nemala domácnosť, v ktorej žila žalobkyňa, pripojenie na káblový internet. Aj keď v časti marginalizovanej rómskej komunity, kde žije žalobkyňa, bola v tomto období možnosť pripojiť sa na káblový internet, avšak jeho cena bola za prípojku v sume cca 60€ a platba vo výške cca 10 – 12 €/mesačne, stará matka žalobkyne si jeho platenie zo svojich príjmov nemohla dovoliť. Internet využívali starí rodičia žalobkyne len na mobilných telefónoch. Stará matka žalobkyne, ktorá jej poskytuje starostlivosť a rieši aj jej prípravu do školy, nemá žiadne počítačové zručnosti, nikdy nepoužívala počítač ani tablet. Využíva len mobilný telefón, najmä na telefonovanie, pozeranie si sociálnych sietí a používanie chatových aplikácií.
3. Žalobkyňa je rómskej etnickej príslušnosti a jej materinským jazykom je rómsky jazyk, ktorým komunikuje aj s rodinou.

Dôkazy: vysvedčenie žalobkyne za šk. rok 2020/2021 (Príloha č. 2)

Výsluch starej matky žalobkyne Veroniky Duždovej z adresy Jarovnice 439

4. Žalobkyňa je žiačkou základnej školy v Jarovniciach 464, ktorá je školou so 100% zastúpením rómskych žiakov a žiačok. Uvedená škola v školskom roku 2019/2020 vzdelávala 325 žiakov a žiačok, z toho 250 bolo zo sociálne znevýhodneného prostredia, v školskom roku 2020/2021 vzdeláva základná škola 316 žiakov a žiačok, z toho 245 zo sociálne znevýhodneného prostredia a v školskom roku 2021/2022 vzdelávala základná škola 319 žiakov a žiačok z toho 242 zo sociálne znevýhodneného prostredia. Podľa vyjadrenia základnej školy sa žiaci a žiačky vzdelávajú v dvojzmennej prevádzke, vyučovanie je zabezpečené v 10-tich triedach a jednej odbornej učebni. V školskom roku mala škola 16 tried, z nich 10 sa vyučovalo dopoludnia a 6 popoludní.
5. Zriaďovateľom Základnej školy v Jarovniciach 464 je Obec Jarovnice. Podľa Atlasu rómskych komunít z roku 2019 v obci žije 88 % obyvateľov a obyvateľiek rómskeho etnického pôvodu na okraji obce, integrované býva z 6022 rómskych obyvateľov len 20 ľudí.
6. Podľa informácií od zriaďovateľa základnej školy navštevovanej žalobkyňou a samotnej základnej školy, prezenčná výučba bola na škole prerušená a nahradená dištančným vzdelávaním v marci a apríli v roku 2020, v máji sa žiaci 1. stupňa vrátili do škôl a vyučovali sa podľa riadneho rozvrhu. V školskom roku 2020/2021 sa žiaci a žiačky základnej školy vrátane žalobkyne vzdelávali dištančne od 8.10.2020 do 20.10.2020, od 11.01.2021 do 08.02.2021 a od 05.3.2021 do 15.03.2021. V školskom roku 2021/2022 prebiehalo vzdelávanie dištančne od 14.02.2022 do 18.02.2022. Nad rámec toho škola mala možnosť vzdelávať dištančne aj jednotlivé triedy či individuálnych žiakov a žiačky, ak sa v triedach vyskytla nákaza Covid-19.
7. Škola aj zriaďovateľ poskytli informáciu, že škola počas pandémie zabezpečovala vzdelávanie pre všetkých žiakov a žiačky rovnakým spôsobom. Ak bola škola z rozhodnutia ministra školstva zatvorená, vzdelávali dištančne offline pomocou pracovných listov, ktoré vypracovali pedagógovia a distribuovali ich žiakom a žiačkam. Ďalej využívali aplikáciu ALF, ktorá sa im osvedčila najviac.

Z odpovede školy nevyplýva, žeby škola poskytovala žiakom a žiačkam podporu pri vypracovávaní pracovných listov.

- Podľa starej matky žalobkyne výuka žalobkyne v čase prerušenie prezenčnej školskej výučby prebiehala offline najmä prostredníctvom pracovných listov, aj kvôli obmedzenému prístupu k internetu a digitálnym technológiám. Pracovné listy distribuovala škola prostredníctvom rómskych asistentiek raz týždenne do domácnosti žalobkyne. Žalobkyňa ich s podporou starej matky vyplnila za chvíľu, no na ich vypracovanie už nedostala zo strany školy žiadnu spätnú väzbu, nikto zo školy si pre vypracované pracovné listy nechodil. Žalobkyňa ani nemala zo školy potrebné učebnice. Bola v prvom a druhom ročníku, učila si čítať, písať a počítat' a potrebné učebnice jej bola nútená zabezpečiť jej stará matka prostredníctvom mimovládnej organizácie. Inak by sa s ňou nemala z čoho učiť. Výuka žalobkyňa počas prerušenia prezenčnej výučby nikdy neprebehla online, rodina žalobkyne by ju ostatne ani nezvládla, nemajú počítač, ani tablet a dostatočné digitálne zručnosti na ich obsluhovanie a na zabezpečenie pripojenia. Žalobkyňa následne nevedela poriadne čítať ani písať, stará matka sa jej v rámci svojich možností a vzdelania snažila venovať, avšak nevedela jej poskytnúť dostatočnú podporu.

Dôkazy: odpoveď základnej školy zo dňa 7.7.2022 na žiadosť o poskytnutie informácií (Príloha č. 3)

Odpoveď zriaďovateľa školy Obce Jarovnice zo dňa 28.9.2022 na žiadosť o poskytnutie informácií (Príloha č. 4)

Atlas rómskych komunit 2019 dostupný na <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit-2019>

Výsluch starej matky žalobkyne [REDAKOVANÉ] z adresy [REDAKOVANÉ]

II.

- Žalovaná je Slovenská republika ako právnická osoba, ktorá má spôsobilosť nadobúdat' práva a povinnosti, v zastúpení Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky ako ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť školstva.
- Žalovaná, ako členský štát Európskej únie a Rady Európy, je viazaná o. i. aj pozitívnou povinnosťou prijímať opatrenia vedúce k predchádzaniu všetkým formám diskriminácie a v prípade existencie diskriminácie je povinná prijať opatrenia vedúce k jej odstráneniu.
- Žalovaná prostredníctvom ministerstva školstva a vlády SR prijímala od marca 2020 do marca 2022 rôzne opatrenia s cieľom zabrániť šíreniu pandémie ochorenia Covid- 19, uvedené opatrenia prijímala aj v oblasti školstva. Zároveň v spolupráci s Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR nastavovala podmienky dištančného vzdelávania detí počas prerušenia prezenčnej výučby.

Dôkazy: Všetky rozhodnutia a usmernenia ministra školstva vydávané v súvislosti s pandemiou covid- 19 sú dostupné na internetovej stránke ministerstva <https://www.minedu.sk/rozhodnutia-a-usmernenia-v-case-covid-19/>

III.

- Podľa viacerých správ a analýz štátnych inštitúcií väčšina rómskych detí žijúcich v marginalizovaných rómskych komunitách nemalo prístup k online dištančnému vzdelávaniu z dôvodu obmedzenému prístupu k internetovému pripojeniu, digitálnych technológiám a tiež nedostatku ich digitálnych zručností a zručností ich rodičov. Ako také malo dištančné vzdelávanie negatívny dopad na rómskych žiakov a žiačky z marginalizovaných rómskych komunit, ktorí tak nemali v porovnaní s deťmi väčšinovej populácie rovný prístup k vzdelaniu.
- Zo zistení Inštitútu vzdelávacej politiky (ďalej ako IVP) vyplýva, že podľa prepočtov na základe riaditeľských odhadov a odhadov triednych učiteľov a učiteliek nebolo do dištančného vzdelávania v šk. roku 2019/2020 zapojených 52 000 žiakov a žiačok základných a stredných škôl (7,5 %

žiačkej populácie). Takmer 128 000 žiakov a žiačok (18,5 % žiačkej populácie) sa neučilo prostredníctvom internetu (väčšia časť z nich sa pravdepodobne vzdelávala inými formami dištančnej výučby, napr. prostredníctvom zasielania tlačенých pracovných listov). Učiteľia hodnotili online aj offline formu dištančného vzdelávania ako menej efektívnu v porovnaní s bežnou, prezenčnou výučbou. Pričom offline výučbu (aj prostredníctvom distribúcie tzv. pracovných listov ako tomu bolo v prípade žalobkyne) hodnotili ako výrazne menej efektívnu. Podľa zistení IFP bola situácia výrazne kritická najmä v školách s vysokým zastúpením žiakov a žiačok zo sociálne znevýhodneného prostredia (ako je základná škola, ktorú navštevuje žalobkyňa) a v špeciálnych školách. Podiel nezapojených žiakov a žiačok, ktoré sa neučili prostredníctvom internetu bol v týchto školách niekoľko násobne vyšší oproti priemeru iných škôl. Učiteľia a učiteľky v týchto školách deklarovali potrebu urýchleného obnovenia prezenčnej výučby.

14. Aj z prieskumu mimovládnej organizácie eduRoma, ktorý bol realizovaný v júni 2020, vyplýva až 70 % žiakov a žiačok z rómskych komunít sa počas prvej vlny pandémie nezapojilo do vyučovania, z toho 40 % boli žiaci a žiačky prvého stupňa základných škôl. Prieskum EduRoma ďalej konštatoval, že v niektorých vylúčených rómskych komunitách predovšetkým na východnom Slovensku, sa do vzdelania vôbec nezapojilo 90 %, a v niektorých až 100 % žiakov a žiačok.

Správa z uvedeného prieskumu ďalej konštatuje, že chudobní rómski žiaci a žiačky sa v rámci dištančného vzdelávania nemohli, alebo nevedeli zapojiť do online vyučovania. Ich domácnosti nedisponovali priestorovým, hygienickým a potrebným technickým vybavením. Nedostatočný prístup k telefónu, internetu a chýbajúce počítačové znalosti týchto žiakov a ich rodičov ich znevýhodňovali v porovnaní s možnosťami väčšinového obyvateľstva. Pri rodinách, ktoré mali výrazne limitované možnosti využívať internet a sociálne siete, sa uskutočňovalo dištančné vzdelávanie prostredníctvom distribúcie pracovných listov do príslušnej rodiny dieťaťa zo strany terénneho sociálneho pracovníka, asistenta učiteľa, alebo pracovníka komunitného centra.

15. Výskum negatívne hodnotí opatrenia Ministerstva školstva SR, ktoré na danú situáciu podľa neho nedokázalo reagovať. Podľa zistení správy marginalizované rómske deti často nemali vo svojich domácnostiach na vypracovávanie pracovných listov vytvorené vhodné podmienky, pričom na prácu s pracovnými listami potrebujú pri sebe bezprostrednú prítomnosť – pomoc a vedenie učiteľa. Z tohto hlavného dôvodu, nemali pracovné listy pre deti z rómskych komunít počas pandémie podľa zistení správy často žiadny požadovaný vzdelávací efekt. Správa taktiež uvádza, že v prípade offline vyučovania učiteľia a učiteľky uvádzali, že pracovné listy dorazili do škôl s veľkým oneskorením. Navyše išlo o pracovné listy určené pre mladších žiakov. Na kľúčové zistenia oboch uvedených výskumov odkazuje a reflektuje ich aj vládny dokument Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030, schválená uznesením č. 181/2021 dňa 7. apríla 2021 vládou SR, ktorá v kontexte pandemickej situácie a mimoriadneho prerušenia školského vyučovania vo forme dištančného vzdelávania explicitne konštatuje, že nie všetky deti, vrátane detí z marginalizovaných rómskych komunít, majú rovnaký prístup ku vzdelávaniu, či už v dôsledku nevyhovujúcich hygienických podmienok, alebo prístupu k digitálnym technológiám. Stratégia zdôrazňuje potrebu venovať komplexnú pozornosť vyrovnávaniu sociálnych nerovností vo vzdelávaní, vrátane riešenia novovynárajúcej sa témy digitálnej priepasti a posilňovania digitálnej gramotnosti.
16. Komentár Inštitútu pre stratégie a analýzy Úradu vady SR poukazuje na to, že dištančné vzdelávanie počas pandémie má za následok stratu sociálneho kontaktu vo veku, kedy sa formujú dôležité väzby a vzorce správania a má aj iné závažné dôsledky. Mnoho detí v ich dôsledku prichádza o akúkoľvek možnosť vzdelávať sa, čo so sebou prináša vážne sociálne a ekonomické dôsledky. Zdôrazňuje, že nie všetky rodiny disponujú potrebnou technológiou a konštatuje, že slovenský vzdelávací systém navyše nie je postavený, ani pripravený, na dlhodobú výučbu prostredníctvom vzdialeného prístupu. Odkazuje tiež na nedávne medzinárodné štúdie, ktoré potvrdzujú, že zatváranie škôl z dôvodu pandémie Covid-19 môže viesť k strate schopnosti učiť sa a zväčšiť rozdiel v dosiahnutých výsledkoch u detí.

17. Aj z aktuálnej komplexnej výskumnej správy Príjmy a životné podmienky v marginalizovaných rómskych komunitách: Vybrané ukazovatele zo zisťovania EU SILC_MRK 2020 vydané Úradom splnomocnenca pre rómske komunity v novembri 2022 online alebo telefonického dištančného vzdelávania počas pandémie sa zúčastňovalo 20 % žiakov z MRK zo základných aj stredných škôl. V prípade 37 % žiakov z MRK škola online vzdelávanie neposkytovala. V celkovej populácii nemalo podľa odhadov škôl prístup k online výučbe 18,5 % žiakov - teda 2-krát menej, ako v MRK. Viac rozšírenou formou dištančného vzdelávania v prípade žiakov z MRK bola distribúcia tlačených materiálov realizovaná školou, ktorej sa zúčastňovalo 73 % žiakov z MRK. 14 % žiakov z MRK sa nezúčastňovalo ani jedného z typov dištančného vzdelávania - či už preto, že ho škola neposkytovala (5 %), alebo z iných dôvodov (9 %). Najčastejším (71 %) bola nedostupnosť technického vybavenia (počítač, notebook), nasledovaná absenciou internetového pripojenia (44 %) a komplikovanosťou systému, ktorý dieťa ani iné osoby v domácnosti nevedeli používať (17 %). Pripojenie k internetu má podľa správy vo svojej domácnosti menej ako polovica ľudí z MRK (46 %); 41 % osôb býva v domácnostiach, ktoré by ho chceli mať, no nemôžu si to finančne dovoliť. V rámci celkovej populácie má internetové pripojenie doma 86 % ľudí a nemôžu si ho dovoliť 4 %. Čo sa týka súvisiaceho technického vybavenia, počítač alebo notebook v domácnosti má iba 23 % osôb z MRK; viac ako polovica ľudí (54 %) by ho chcela, ale ich domácnosť si to nemôže dovoliť. V rámci celkovej populácie má počítač alebo notebook v obydli k dispozícii 87 % ľudí a nemôžu si ho dovoliť 3 % ľudí. Rozdiely v porovnaní s MRK ale aj integrovane bývajúcimi Rómami sú tak v technickej vybavenosti ešte výraznejšie ako v prípade pripojenia na internet.
18. Podľa Úradu splnomocnenca vlády pre rómske komunity v dobe rozsiahlej digitalizácie služieb, informačných zdrojov a komunikačných prostriedkov je pripojenie na internet kľúčovým faktorom. Vo viacerých krajinách je preto oficiálne uznané ako jedno zo základných ľudských práv. Jeho dôležitosť sa naplno ukázala v pandemickom období a prechode na dištančné vzdelávanie či prácu. Podľa zisťovania má zo žiakov z MRK navštevujúcich základnú alebo strednú školu doma internet menej ako polovica (48 %) a počítač/notebook menej ako štvrtina (23 %). V rovnakej vekovej skupine má v rámci celkovej populácie doma počítač 94 % žiakov. Tieto výrazné rozdiely v podmienkach na vzdelávanie iba prispievajú k prehĺbovaniu už existujúcej medzery vo vzdelanostnej úrovni medzi oboma skupinami.

Dôkazy:

Inštitút vzdelávacej politiky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR : Hlavné zistenia z dotazníkového prieskumu v základných a stredných školách o priebehu dištančnej výučby v školskom roku 2019/2020 dostupné online na https://eduworld.sk/files/upload/Dotazniky_korona_final-sprava_20200930_003006.pdf (Príloha č. 5)

OZ eduRoma: Ako zostať blízko na diaľku: Správa o dištančnom vzdelávaní žiakov z rómskych komunít počas pandémie COVID-19, 2020. Dostupné online na: <https://eduroma.sk/docs/ako-zostat-blizko-na-dialku.pdf> (Príloha č. 6)

Inštitút pre stratégie a analýzy Úradu vady SR: Obmedzená škola, obmedzená budúcnosť: Vplyv obmedzenia školskej dochádzky ako opatrenia proti šíreniu Covid-19 na populáciu slovenských detí. Dostupné online na: https://www.vlada.gov.sk/share/isa/obmedzena_skola_obmedzena_buducnost.pdf (Príloha č. 7)

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity: Príjmy a životné podmienky v marginalizovaných rómskych komunitách: Vybrané ukazovatele zo zisťovania EU SILC_MRK 2020, november 2022 Dostupné online tu: https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1561/analyticka_sprava_eu_silc_mrk_2020_elektronick_a_final.pdf?csrc=15670715681387888061 (Príloha č. 8)

19. Aj správa Agentúry Európskej únie pre základné práva z júna 2020, konštatuje, že na začiatku pandémie v marci 2020 existoval obrovský nedostatok opatrení na podporu detí z rómskych

komunití. Napriek tomu, že následné boli zo strany štátu prijaté určité čiastkové opatrenia správa konštatuje, že štát neposkytol žiadne technické podporné opatrenia pre rómske deti zo sociálne znevýhodnených komunit tj. žiadne tablety, PC alebo iné technické vybavenie. Niekoľko súkromných spoločností (mobilní operátori) ponúkali 10 tisíc SIM kariet a internetové pripojenie pre deti bez prístupu na internet. Avšak komunikácia s ministerstvom školstva neuspela a projekt zlyhal, pričom dôvody toho ministerstvo nevysvetlilo.

Dôkaz:

European Union Agency for Fundamental Rights: Implications of COVID-19 pandemic on Roma and Travellers communities Country. Dostupné online na:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/sk_report_-_covid-19_impact_on_roma_en.pdf

(Príloha č. 9)

IV.

20. Podľa čl. 12 Ústavy SR sú ľudia slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach, základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, znevýhodňovať alebo znevýhodňovať.
21. Podľa čl. 26 Ústavy SR sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené a každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu.
22. Podľa čl. 42 Ústavy SR Čl. 42 každý má právo na vzdelanie. Školská dochádzka je povinná. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách, podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách.
23. Podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy SR medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva a povinnosti fyzických a právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.
24. V zmysle čl. 2 ods. 2 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (publikovaný v zbierke zákonov ako vyhláška ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb.) sa Slovenská republika zaviazala, že zaručí, že práva formulované v tomto pakte sa budú uskutočňovať bez akéhokoľvek rozlišovania podľa rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania národnostného a sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.
25. Podľa čl. 10 Európskeho dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Zároveň podľa judikatúry ESLP zahŕňa aj právo na prístup k internetu. (napr. rozsudok ESLP v prípade *Yildirim proti Turecku*, *Jankovskis proti Litve* alebo *Kalda proti Estónsku*).
26. Podľa rozvíjajúcich sa medzinárodných štandardov o ochrane ľudských práv, právo na slobodu prejavu by malo v sebe zahŕňať i právo na prístup k Internetu a digitálnym technológiám. Napr. Organizácia Spojených národov (OSN) vyzvala k celosvetovému hnutiu za úplné začlenenie Internetu do úvah o ľudských právach (pozri Rada OSN pre ľudské práva, Podpora, ochrana a využívanie ľudských práv na internete, dokument OSN, A/HRC/32/L.20 z 27. júna 2016). Frank La Rue - bývalý osobitný spravodajca OSN pre slobodu prejavu- vo svojej správe z roku 2011 - zdôraznil, že internet nielenže umožňuje jednotlivcom uplatňovať ich ľudské práva, ale podporuje aj pokrok spoločnosti ako celku (pozri správa Osobitného spravodajcu pre podporu a ochranu práva na slobodu názoru a prejavu, Rada pre ľudské práva, dokument OSN, A/HRC/17/27, zo 16. mája 2011). Rada OSN pre ľudské práva následne v roku 2016 prijala rezolúciu, v ktorej zdôraznila "význam uplatňovania komplexného prístupu založeného na ľudských právach prístupu pri

poskytovaní a rozširovaní prístupu k internetu" (viď Rezolúcia Rady pre ľudské práva č. 32/13, U.N. Doc. A/HRC/RES/32/13, z 18. júla 2016).

27. Podľa čl. 14 Európskeho dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd užívanie práv a slobôd priznaných týmto Dohovorom musí byť zabezpečené bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode ako je pohlavie, rasa, farba pleti jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.
28. Podľa čl. 2 Dodatkového protokolu č. 1 k Európskemu dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd nikomu nemožno odoprieť právo na vzdelanie.
29. Podľa čl. 26 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach publikovaný vo vyhláske ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb. sú si všetci pred zákonom rovní a majú rovnakú ochranu zákona bez akejkoľvek diskriminácie. Zákon zakáže akúkoľvek diskrimináciu a zaručí všetkým osobám rovnakú a účinnú ochranu proti diskriminácii z akýchkoľvek dôvodov, napr. podľa rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného presvedčenia, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku a rodu.
30. Podľa čl. 2 Dohovoru o právach dieťaťa, publikovanom v oznámení Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 104/1991 Zb., Slovenská republika ako zmluvný štát Dohovoru sa zaväzuje rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov zároveň podľa čl. 28 tohto istého Dohovoru sa uznáva právo dieťaťa na vzdelanie a s cieľom postupnej realizácie tohto práva na základe rovných možností.
31. Podľa čl. 1 ods. 1 Dohovoru UNESCO o boji proti diskriminácii v oblasti vzdelávania zo dňa 14.12.1960 sa pre účely Dohovoru pod pojmom „diskriminácia“ rozumie akékoľvek rozlišovanie, vylúčovanie, obmedzovanie alebo znevýhodňovanie z dôvodu rasy, farby pleti, iného presvedčenia, národnostného alebo sociálneho pôvodu (...), ktorého cieľom alebo následkom je znemožnenie alebo obmedzenie rovného zaobchádzania v oblasti vzdelávania, a to najmä:
 - a) zamedzenie prístupu k vzdelaniu akéhokoľvek typu a stupňa akejkoľvek osobe alebo skupine osôb,
 - b) poskytovanie vzdelávania nižšieho štandardu akejkoľvek osobe alebo skupine osôb,
 - c) zriaďovanie alebo udržiavanie oddelených vzdelávacích systémov alebo inštitúcií pre osoby alebo skupiny osôb alebo
 - d) vytváranie podmienok pre akúkoľvek osobu alebo skupinu osôb, ktoré sú nezlučiteľné s dôstojnosťou človeka.
32. Podľa ust. § 3 písm. c) a e) zák. č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov výchova a vzdelávanie podľa tohto zákona sú založené na princípoch rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, a zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie.
33. Podľa ust. 54 ods. 9 zák. č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) dištančné vzdelávanie je organizované bez priameho kontaktu pedagogického zamestnanca alebo odborného zamestnanca s dieťaťom alebo so žiakom komunikáciou prostredníctvom dostupných komunikačných prostriedkov, najmä prostriedkov založených na využívaní počítačových sietí.
34. Podľa ust. § 144 ods. 1 písm. a) a e) školského zákona má dieťa alebo žiak právo na rovnoprávny prístup ku vzdelávaniu a na inkluzívne vzdelávanie a individuálny prístup rešpektujúci jeho rôzne

výchovno-vzdelávacie potreby, schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom týmto zákonom,

35. Podľa ust. § 145 ods. 1 školského zákona práva ustanovené týmto zákonom sa zaručujú každému dieťaťu, žiakovi v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní ustanovenou osobitným predpisom.
36. Podľa ust. § 145 ods. 2 školského zákona výkon práv a povinností vyplývajúcich z tohto zákona musí byť v súlade s dobrými mravmi.
37. Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v platnom znení (ďalej len „ADZ“) zakotvuje povinnosť dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania o. i. i v oblasti vzdelania (§ 3 ods. 1).
38. Podľa ust. § 2 ods. 1 cit. zákona dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti.
39. Podľa ust. § 2 ods. 2 cit. zákona pri dodržiavaní zásady rovnakého zaobchádzania je potrebné prihliadať aj na dobré mravy na účely rozšírenia ochrany pred diskrimináciou.
40. Podľa ust. § 2 ods.3 cit. zákona dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva aj v prijímaní opatrení na ochranu pred diskrimináciou.
41. Podľa ust. § 2a ods. 2 cit. zákona je priama diskriminácia konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii.
42. Podľa ust. § 2a ods. 3 cit. zákona je nepriama diskriminácia navonok neutrálny predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax, ktoré znevýhodňujú alebo by mohli znevýhodňovať osobu v porovnaní s inou osobou; nepriama diskriminácia nie je, ak takýto predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu a sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu.
43. Podľa § 9 ods. 1 cit. zákona, má každý právo na rovnaké zaobchádzanie a ochranu pred diskrimináciou.
44. Podľa § 9 ods. 2 cit. zákona, sa každý môže domáhať svojich práv na súde, ak sa domnieva, že je alebo bol dotknutý na svojich právach, právom chránených záujmoch alebo slobodách nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania. Môže sa najmä domáhať, aby ten, kto nedodržel zásadu rovnakého zaobchádzania, upustil od svojho konania, ak je to možné, napravil protiprávny stav alebo poskytol primerané zadostučinenie.
45. Podľa § 11 ods. 2 cit. zákona je žalovaný povinný preukázať, že neporušil zásadu rovnakého zaobchádzania, ak žalobca oznámi súdu skutočnosť, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo.
46. Podľa § 17 Civilného sporového poriadku všeobecným súdom štátu je súd, v ktorého obvode nastala skutočnosť, ktorá zakladá uplatnené právo. V prípade tohto antidiskriminačného sporu je tak miestne príslušným súdom Okresný súd v Prešove.

V.

47. Žalobkyňa má za to, že žalovaná v čase prerušenia prezenčnej výučby z dôvodu pandémie Covid-19 zaviedla online dištančné vzdelávanie, ktoré bolo podmienené digitalizáciou - prístupom k internetu a digitálnych technológiám, vlastníctvom počítačového zariadenia a počítačovými

zručnosťami, ktoré žalovaná nezabezpečila pre deti v marginalizovaných rómskych komunitách. Žalovaná tak zaviedla online digitálne vzdelávanie bez toho, aby zabezpečila digitalizáciu v marginalizovaných rómskych komunitách alebo zabezpečila, aby marginalizované rómske komunity, vrátane žalobkyne, mali prístup k nevyhnutným digitálnym technológiám iným dostatočným spôsobom. Offline dištančné vzdelávanie (prostredníctvom distribúcie pracovných listov), na ktoré tak bola žalobkyňa odkázaná však bolo výrazne menej efektívne ako online dištančné vyučovanie, ku ktorému mala prístup väčšina detí žijúcich mimo marginalizované rómske komunity.

a) K porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania zo strany žalovaného vo vzťahu k právu na vzdelanie a právu na slobodu prejavu a prístup k informáciám

48. Ako vyplýva z vyššie citovaných medzinárodných zmlúv a záväzkov žalovanej prístup k internetu a digitálnym technológiám je nevyhnutný na ochranu práva na prístup k informáciám, ktoré je súčasťou práva na slobodu názoru a prejavu zaručeného medzinárodným právom v oblasti ľudských práv, ako aj vnútroštátnym právom Slovenskej republiky (cit. článok 26 Ústavy Slovenskej republiky). Hoci žalovaná ako zmluvná strana citovaných medzinárodných dohôdov nie je povinná štandardne zabezpečiť prístup k internetu a digitálnym technológiám pre každého, v danom prípade týkajúcom sa dištančného vzdelávania – na to, aby sa žalobkyňa mohla vzdelávať online v čase prerušenej školskej výučby bolo nevyhnutné, aby mala prístup k internetu a digitálnym technológiám. Žalovaná uvedené však žalobkyni ani väčšine rómskych detí z marginalizovaných rómskych komunit neposkytla, preto bola žalobkyňa odkázaná na offline dištančné vyučovanie prostredníctvom distribúcie pracovných listov, ktoré bolo aj podľa vyššie citovaných výskumov výrazne menej kvalitné. Žalobkyňa je presvedčená, že žalovaná mala pred zavedením online systému dištančného vzdelávania prijať nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie dostatočného prístupu k internetu a digitálnym technológiám i pre marginalizované rómske komunity.
49. Žalovaná sa v zmysle vyššie citovaných medzinárodných zmlúv o ľudských právach zaviazala zabezpečiť každému dieťaťu realizáciu jeho práva na vzdelanie bez diskriminácie, ktoré zahŕňa jednak právo na prístup k vzdelaniu a jednak právo na poskytnutie určitej úrovne a kvality vzdelania. Do podstaty práva na vzdelanie je však potrebné zahrnúť aj právo zotrvať vo vzdelávacom procese pri splnení stanovených podmienok a právo na vzdelanie v určitej minimálnej kvalite a v určitom rozsahu. Žalovaná mala teda povinnosť garantovať existujúcu kvalitu vzdelávania a realizáciu povinnej školskej dochádzky aj v čase prerušenia prezenčnej výučby a sprístupniť ju všetkým deťom bez rozdielu.
50. Ako žalobkyňa uviedla v časti I. a II. žaloby, žalobkyňa mala v čase prerušenia prezenčnej výučby obmedzený prístup k Internetu, a to z hľadiska pripojenia na Internet (nemala internetovú prípojku a možnosť pripojenia mala len cez mobilný telefón) a vybavenosti slúžiacej k pripojeniu (tzn. hardware ako počítač či tablet). Tento obmedzený prístup k Internetu je spôsobený súbehom zlyhaní žalovanej a trhu. Žalobkyňa je presvedčená, že ako príslušníčka marginalizovanej rómskej menšiny trpí neprimerane obmedzeným prístupom k digitálnym technológiám a ich cenovej dostupnosti (tzv. „digitálna priepasť“ alebo „digital divide“). Táto digitálna priepasť posilňuje už existujúce nerovnosti, ktorými žalobkyňa ako i marginalizovaná rómska menšina trpí a ktoré sú, ako je uvedené vyššie, široko zdokumentované.
51. Žalobkyňa odkazuje na vyššie citovanú výskumnú správu vydanú Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (Príloha č. 8), ktorá popisuje nedostatočný prístup k internetu a digitálnym technológiám v marginalizovaných rómskych komunitách a ich dopadoch na život ľudí v nich žijúcich vrátane dopadu na vzdelávanie rómskych detí počas pandémie. V tejto súvislosti žalobkyňa upozorňuje, že práve pandémie Covidu-19 jasne ukázala zásadný význam prístupu k Internetu. Predovšetkým, ukázala, že prístup k Internetu je nevyhnutný pre moderné vzdelávanie. Hoci deti z marginalizovaných rómskych komunit sú dlho znevýhodnené v prístupe k domácejmu Internetu, pandémie odhalila závažnosť týchto často prehliadaných ťažkostí.
52. Žalobkyňa tiež namietla, že v období pandémie Covidu-19 nezabezpečila žalovaná strana

spravodlivé rozdelenie výhod vyplývajúcich z Internetu. Po prvé, žalovaná neprijala dostatočné opatrenia pre všeobecný a cenovo dostupný prístup k internetu a súvisiacim technológiám ako prostriedku, ktorý má právo využívať každý jednotliviec rovnako. Prístup k Internetu a súvisiacim technológiám je tak pre niektorých každodennou pomôckou, ale pre žalobkyňu nedostupným luxusom. Ako už bolo uvedené, pandémia Covidu-19 ukázala kľúčový význam internetu pre každodenný život ľudí a pre spoločnosť. Žalovaná strana tak mala prijať komplexné a systematické opatrenia pre zabezpečenie rovného prístupu k internetovému pripojeniu a digitálnym technológiám, aby sa aj žalobkyňa a aj iné deti z marginalizovaných rómskych komunít mohli plnohodnotne zapojiť do online dištančnej výuky. Žalovaná strana však žiadne takéto opatrenia neprijala.

53. Žalovaná zaviedla online dištančné vzdelávanie, ktoré prakticky podmieňovalo prístup k vzdelaniu prístupom k internetovému pripojeniu, vlastníctvom počítača, tabletu či smart fonu a primeraným počítačovým zručnostiam, ktoré nezohľadňuje tzv. digitálnu priepasť a nedostatok digitálnej gramotnosti, ktorá je realitou v marginalizovaných rómskych komunitách. Ako alternatívu žalovaná síce poskytovala offline vzdelávanie, prostredníctvom pracovných listov, na ktoré bola žalobkyňa odkázaná, avšak to predstavovalo výrazne menej efektívnu formu vzdelávania.
54. Uvedené tak zakladalo diskrimináciu žalobkyne (a aj mnohých iných detí z marginalizovaných rómskych komunít) žijúcej v marginalizovanej rómskej komunite, s extrémne obmedzeným prístupom k internetu, bez vlastníctva počítača či tabletu a digitálnych zručností na základe jej sociálneho a rómskeho etnického pôvodu a majetku. A ako také bolo v rozpore s vyššie citovanými medzinárodnými právnymi predpismi na ochranu ľudských práv, právom EÚ, slovenskou antidiskriminačnou legislatívou a judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. Sama žalovaná ostatne v ňou vydaných dokumentoch citovaných vyššie ako je napr. Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 zdôrazňuje potrebu venovať komplexnú pozornosť vyrovnávaniu sociálnych nerovností vo vzdelávaní, vrátane riešenia novovynárajúcej sa témy digitálnej priepasti a posilňovania digitálnej gramotnosti.
55. Žalobkyňa má za to, že v súlade s ust. § 11 ods. 2 ADZ oznámila súdu skutočnosti, na základe ktorých je možné dôvodne usudzovať, že zo strany žalovaného došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k jej právu na vzdelanie a právu na prístup k informáciám a slobode prejavu, žalovaný je teda povinný preukázať, že zásadu rovnakého zaobchádzania neporušil.

b) K dopadu dištančného vzdelávania na žalobkyňu ako rómske dieťa žijúce v marginalizovanej rómskej komunite

56. Žalobkyňu bola v čase prerušenia prezenčného vyučovania žiačkou na prvom stupni základnej školy. V školskom roku 2020/2021, kedy došlo prvý krát k prerušeniu prezenčnej výučby bola žiačkou prvého ročníka základnej školy. Ako aj uviedla samotná základná škola, z dôvodu obmedzenému prístupu k internetu a digitálnym technológiám výučba bola zabezpečovaná offline prostredníctvom distribúcie tzv. pracovných listov. Uvedený spôsob výučby považuje žalobkyňa a ostatne to vyplýva aj z citovaných správ za menej efektívny oproti online vzdelávaniu, ktoré prebiehalo v interakcii v učiteľom a učiteľkou. Navyše ako žalobkyňa uviedla v popise skutkového stavu v tejto žalobe, tak pracovné listy jej škola doručila raz týždenne, pričom ich vypracovanie nijako nevyhodnocovala a ani neposkytovala žalobkyňu a jej rodine pri ich vypracovaní žiadnu pedagogickú podporu. Žalobkyňa taktiež nemala doma žiadne učebnice, z ktorých by sa mohla vzdelávať a po takejto výuke nevedela riadne čítať ani písať.
57. Výrazné rozdiely v dostupnosti vzdelania pre deti z marginalizovaných rómskych komunít v porovnaní s ostatnými deťmi dokumentujú aj vyššie citované analýzy a správy štátnych inštitúcií, ktoré vyhodnotili offline vyučovanie ako výrazne menej efektívne.
58. Je nesporné, že žalobkyňa nemala v čase prerušenia prezenčnej výučby rovný prístup k vzdelaniu, keďže online dištančné vzdelávanie bolo podmienené prístupom k Internetu a digitálnym technológiám. Tieto rodina žalobkyne nemala zabezpečené a ani si nemohla

zabezpečiť z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov a nedostatku digitálnych zručností jej starej matky, ktorá jej poskytovala starostlivosť. Žalovaný neprijal opatrenia, aby žalobkyni prístup k online vyučovaniu zabezpečil.

59. Vzdelanie, ktoré žalobkyňa dostala počas dištančnej výučby ju v ďalšom vzdelávaní znevýhodňuje a diskvalifikuje, potrebuje dodatočný čas, aby zameškané učivo dohnala a dostala sa na vedomostnú úroveň ostatných detí.

c) K nárokom, ktoré si žalobkyňa podaným návrhom uplatňuje

60. Podanou žalobou sa žalobkyňa domáha najmä určenia, že žalovaná porušila zásadu rovnakého zaobchádzania a jej právo na prístup k internetu a digitálnym technológiám a dopustila sa voči nej diskriminácie vo vzdelávaní na základe jej sociálneho a rómskeho etnického pôvodu a majetku.

Vzhľadom na skutočnosť, že obdobie pandémie a prerušovania prezenčnej výučby žalovanou z tohto dôvodu je už snáď minulosťou má žalobkyňa za to, že domáhať sa upustenia od protiprávneho konania, resp. nápravy protiprávneho stavu, v jej prípade nepredstavuje účinný prostriedok ochrany pred diskrimináciou.

Keďže nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania bola značným spôsobom znížená aj ľudská dôstojnosť žalobkyne, spoločenská vážnosť a najmä ich spoločenské uplatnenie (ako to popísala vyššie), podaným návrhom na začatie konania sa domáha náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, a to vo výške 3 000 Eur.

Uvedená suma podľa názoru žalobkyne zodpovedá závažnosti vznikutej ujmy a ďalším okolnostiam, za ktorých došlo k jej vzniku. Primerane zodpovedá aj ujme na ich práve na vzdelanie. Zdôrazňuje pritom dopad tohto porušenia na jej ďalšie vzdelávanie do budúcnosti. Rovnako uvedená suma zodpovedá výške, v akej bola náhrada nemajetkovej ujmy priznaná poškodeným osobám v prípadoch porušenia práva na vzdelanie (napr. 5000 Eur - rozsudok Okresného súdu v Prešove zo dňa 24.11.2021, sp.zn. 15C14/2016, 4000 Eur – rozsudok Veľkého senátu ESĽP v prípade D. H. a ostatní proti Českej republike) a v Maďarsku (1 milión HUF – cca 3500 Eur – pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu v prípade Horváth a Kiss).

VI.

61. Vzhľadom na hore uvedené skutočnosti preto žalobkyňa navrhuje, aby súd po vykonanom dokazovaní vydal tento

r o z s u d o k:

- I. Súd určuje, že žalovaná porušila zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobkyni a dopustila sa jej diskriminácie v prístupe k vzdelaniu a právu na prístup k informáciám a slobode prejavu z dôvodu jej sociálneho pôvodu, majetku a rómskeho etnického pôvodu, a to neprijatím primeraných opatrení vrátane zabezpečenia prístupu k internetu a digitálnym technológiám, ktoré by zabezpečili rovný prístup žalobkyne ku vzdelaniu v čase prerušenej prezenčnej výučby počas pandémie covid – 19.
- II. Žalovaná je povinná zaplatiť žalobkyni z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu vo výške 3000 Eur, a to do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku.
- III. Žalovaná je povinná nahradiť žalobkyni trovy konania v rozsahu 100 % a to do troch dní od právoplatnosti rozsudku.

VII.

Žiadosť žalobkyne o priznanie oslobodenia od platenia súdneho poplatku

V súlade s § 254 Civilného sporového poriadku týmto žalobkyňa žiada súd o oslobodenie od platenia súdneho poplatku za podanie antidiskriminačnej žaloby. Svoju žiadosť odôvodňuje skutočnosťou, že toho času nie je schopná sa sama živiť, je žiačkou základnej školy. Pokrytie jej základných životných potrieb jej zabezpečujú starí rodičia, najmä stará matka a rodičia. Žalobkyňa nevlastní žiaden nehnuteľný majetok, ani hnuiteľný majetok vyššej hodnoty, nemá žiadne úspory. Má za to, že z uvedeného dôvodu spĺňa zákonné podmienky na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov.

██████████

všetci zast. Mgr. Vandou Durbákovou, advokátkou